

Täysistunto 15.11.2018

Paikka: Pikkuparlamentti, suuren valiokunnan huone, klo 8:15- 10:15

Osallistujat

Jäsenet: pj. Aila Paloniemi (kesk), vpj.Hanna Sarkkinen (vas), vpj.Saara-Sofia Sirén (kok), , Timo Lappalainen (FINGO), Mika Niikko (PS saapui 9.30, poistui 9.45), Miikka Niskanen (UM kumppanuusjärjestöt), Jussi Pakkasvirta (UniPID), Timo Palander (SY)

Asiantuntijajäsenet: Anne af Ursin (VM), Katja Ahlfors (UM), Zabrina Holmström (OKM), Toni Jokinen (SPR vara), Pekka Kaihilahti (UM), Kristiina Karjanlahti (SP), Satu Leino (STM), Marja Innanen (Keke-toimikunta), Marjukka Mähönen (MMM), Leena Pentikäinen (TEM), Janne Ronkainen (SASK), Anu Saxén (UM), Kalle Sysikaski (Rauhanliitto)

Muut: Lotta Mäkelä (UM), Anni Mäkeläinen (UM), Johanna Rasimus (UM), Laura Quist (UM)

Sihteeristö: Marikki Stocchetti, Katja Kandolin

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 8.20.

2. Pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin täysistunnon pöytäkirja 6.9.2018, työvaliokunnan pöytäkirja 4.10.2018 sekä KPT-KEKE – toimikuntien yhteiskokouksen pöytäkirja 10.10.2018.

3. Suomen tuleva EU-puheenjohtajuuskausi ja kehityspoliittinen toimikunta

Täysistunnon pääteemana on 1.7.2019 alkava Suomen EU-puheenjohtajuuskausi ja Kehityspoliittisen toimikunnan toiminnan suunnittelu siihen liittyen. Puheenjohtajana Suomi edustaa unionin jäsenvaltioita suhteessa muuhun maailmaan sekä koordinoi jäsenmaiden kantoja. Tässä roolissa Suomi voi vaikuttaa siihen, miten meneillä olevissa prosesseissa edetään, millaisiin lopputuloksiin päästää tai mitä uutta nousee EU:n agendalle. Eduskuntavaalien, EU:n parlamenttivaalien ja uuden komission asettamisen jälkeen ajoittuva puheenjohtajuus on ajankohtana vaativa. Vaativuutta lisää myös kaoottinen maailmanpoliittinen tilanne, jossa EU:n tulisi profiloitua entistä vahvemmin perusarvojensa, kuten multilateralismin, kestävän kehityksen, ihmisoikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon edistäjänä. Siksi Suomen EU-puheenjohtajuus osuu kehityspoliittisesti erittäin tärkeään kohtaan.

Jo tässä vaiheessa tiedämme, että käsiteltäviksi asioiksi puheenjohtajuuskaudella nousee komission seuraavan työohjelman valmistelu, EU:n rahoituskehys vuosille 2020–2027 (*Multiannual Financial Framework, MFF*), EU-Afrikka -suhteet sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren ns. AKT-maiden ja EU:n välisen Cotonoun sopimuksen jatko. Lisäksi on mahdollista, että EU:n sukupuolten tasa-arvoa edistävän toimitasuunnitelman päivitys käynnistyy (*Gender Action Plan, GAP*).

Kehityspoliittinen toimikunta on tämän vuoden Suomen kehityspolitiikan tila -raportissa linjannut, että "Suomen ei pidä jättää väliin mahdollisuutta profiloitua EU-puheenjohtajuuskaudellaan todellisena kestävän kehityksen ja tasa-arvon edistäjänä." *Miten osaltamme varmistamme, että tämä tavoite edistyy? Mitkä olisivat ne yhteistyön paikat, jossa KPT:llä olisi eniten annettavaa? Mitä muita KPT:lle keskeisiä vaikuttamiskohteita ja tapahtumia haluaisimme nähdä EU-puheenjohtajuuskauden agendalla?* Kuulemme täysistunnon aluksi alustuksen Suomen puheenjohtajuuskauden suunnittelusta ja prioriteeteista, jonka jälkeen ryhdymme yhdessä pohtimaan toimikunnan roolia ja lopputoimikautemme työtä.

Alustus: Yksikönpäällikkö Katja Ahlfors esitteli KEO-10 EU-tiimin, johon kuuluvat AKT-työryhmän vastuuvirkamies Lotta Mäkelä, Johanna Rasimus, joka vastaa CODEV:ista sekä kaksi KAVAKU:laista; Anni Mäkeläinen ja Laura Quist. Tiimin vetäjänä toimii Marko Laine.

Katja Ahlfors totesi, että uutta komissiota ei ole vielä Suomen pj-kaudella ja tämän vuoksi ei ole odotettavissa uusia aloitteita. Jo olemassa olevalla agendalla on kuitenkin painavia, monivuotisia prosesseja:

1. EU:n seuraava budjetti eli 7-vuotinen rahoituskehys, joiden neuvottelujen sujuvaa etenemistä Suomi haluaa edistää. Prosessi jatkuu mahdollisesti vielä yli Suomen puheenjohtajuuskauden.
2. Post-Cotonou – prosessi eli EU:n suhde AKT-maihin. Tiedossa on intensiivinen neuvotteluprosessi, josta on saatava jonkinlainen lopputulos.

Muita isoja kysymyksiä: Brexit ja muuttoliikekeskustelu.

Korkean tason merkittävät tapahtumat, joissa puheenjohtajamaana voimme profiloitua: HLPF heinäkuun alussa, jolloin EU esittelee raporttinsa ensimmäistä kertaa. Lisäksi HLPF syyskuussa päämiestasolla. Syyskuussa YK:n yleiskokous, joka on ilmastohuippukokous. Joulukuussa 2019 on myös Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun humanitaarisen oikeuden päätapahtuma.

Suomelle pj-kausi on mahdollisuus profiloitua kehityspolitiikassa, koska EU:n sisällä on menossa suuria prosesseja. Suomen triokumppaneina pj-kaudella ovat Romania ja Kroatia. Suomella on pisin kokemus kehityspolitiikasta ja yhteistyöstä ja sen vuoksi Suomeen kohdistuu sen osalta odotuksia. UM:n näkökulmasta: Lissabonin sopimuksen jälkeen maantieteelliset työryhmät ulkosuhdehallinnolle. Kehityspolitiikan puolella Suomella jatkuva puheenjohtajuus ja siksi meillä vaikutusvaltaa. Suomen puheenjohtajuusohjelma tulee seuraavan hallituksen hyväksyttäväksi. Siinä tulee olemaan painotus Agenda2030:lla sekä Pariisin ilmasopimuksella, Euroopan kehityskonsensusella ja globaalistrategialla. Läpileikkaavasti Suomi haluaa edistää naisten ja tyttöjen oikeuksia, tasa-arvoa, seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksia sekä painottaa Afrikkaa. Myös humanitaarinen apu ja vammaisten oikeudet ovat hyvin mukana Suomen kehityspolitiikassa ja tätä kannattaa hyödyntää.

Keskustelua:

Todettiin, että EU-puheenjohtajuuskauteen on valmistauduttava hyvissä ajoin. Agendalla tulee olemaan sekä MFF (*Multi Annual Financial Framework*) sekä EU:n ja AKT –maiden välisen Cotonoun sopimuksen jatko. Kaupalliset ja taloudelliset suhteet ovat iso osa post-Cotonou –neuvotteluja, joissa yhtenä kiista-kohtana on Euroopan kehitysrahaston (EKR:n) kautta tuleva rahoitus ja sen taso.

Rahoituskehyksestä (MFF) todettiin, että sen yhteydessä on syytä keskustella siitä, mikä on kehitysyhteistyön rahoituksen tarkoitus ja tuleeko EU:n kehitysrahoitusta suunnata pakolaiskuluihin. Kehitysapua ei tulisi sitoa muuttoliikkeeseen liittyviin sopimuksiin, vaan sen tulisi olla jatkossakin tarvelähtöistä. Rahoituskehysten osalta on mahdoton vielä sanoa, missä mennään, kun suomen pj-kausi alkaa. Normaalisti neuvottelut venyneet viime hetkeen (v. 2020 loppu). Joustoa lisätään, jotta EU voisi toimia joustavammin ja sopeutua tarvelähtöisesti uusiin tilanteisiin. Kehityspolitiikka ja -yhteistyö ei silti saa jäädä vähemmälle huomiolle.

EU-pj –kaudella keskusteluun nostetaan erilaisia teemoja. Näitä voisivat olla mm. tasa-arvo, seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeudet, jotka tarvitsevat kipeästi puolestapuhujia. Yleiset ihmisoikeudet, demokratia ja rauha sekä kansalaisyhteiskunnan elintila, lapset, nuoret, ilmasto ja ilmastorahoitus nousivat myös esille.

Erityisesti esille nousi kansalaisjärjestöjen kapenevat toimintamahdollisuudet ja niiden tukeminen tässä maailmanpoliittisessa tilanteessa. KPT:lla voisi olla roolia tässä keskustelussa.

Painotettiin nuorisoteemaa ja sitä, että kansainvälisesti on tiedostettu, että maailmalla on oppimisen kriisi. Koulutus kaiken perusta ja myös UM on asettanut työryhmän, joka pohtii vastausta globaaliin oppimisen kriisiin. Työryhmä laatii vision siitä, miten kriisiin vastataan. UM:n mukaan nuoriso voisi olla myös Suomen keskeinen teema.

Keskustelussa nostettiin myös esille, että pieni Suomi on onnistunut saamaan aikaan globaaleja vaikutuksia esimerkiksi vammaisten aseman kohentamisessa. On olemassa ruohonjuuritason esimerkkejä siitä, miten esim. vammaisia voidaan tukea humanitaarisissa konteksteissa.

Politiikkajohdonmukaisuuden osalta todettiin, että kehityspoliittista keskustelua tulisi ohjata pois rahoituksesta kohti kaikkea vaikuttamistyötä, joka vaikuttaa kestävään kehitykseen. Tähän sisältyy niin kauppa- kuin veropolitiikkakin. Suomi on kannattanut, että HLPF-raportti olisi mahdollisimman laaja johdonmukaisuuden osalta. Esille nostettiin keskustelussa EU:n kaupalliset ja taloudelliset suhteet kehitysmaihin, erityisesti Afrikkaan. Todettiin, että UaV keskustelee usein kehityspoliittisista teemoista ja Afrikka sekä kehityskumppanuus on usein esillä muustakin kuin muuttoliikkeen näkökulmasta.

Puheenjohtajuuskaudella järjestettävien kansainvälisten tapahtumien aiheina voisi olla esimerkiksi vaihtoehtoiset hyvinvoinnin mittarit ja globaali kansalaiskasvatus.

Ulkoministeriö totesi, että Kehityspoliittinen selonteko ja sen painotukset toimivat ohjenuorana Suomen pj-kauden teemojen valinnassa. Politiikkajohdonmukaisuudelle tukea antaa Agenda2030 ja EU:n vapaaehtoisraportti. Keskustelussa nousi esille myös huoli siitä, että Agenda2030, EU:n kehityspoliittinen konsensus ja Afrikka painotus eivät muodosta yhtä mietittyä kokonaisuutta, vaan etenevät omia linjojaan.

UM totesi, että kansainvälinen humanitaarinen oikeus tulee myös olemaan keskeinen aihe, jota painotetaan. Turvapaikanhakijoista EU:n sisällä ei ole käyty kehityspoliittista keskustelua, koska muut ministeriöt hoitavat tätä. Maaliskuussa 2019 on suunnitteilla Ulkopoliittisen instituutin ja UM:n tilaisuus, jonka aiheena on muuttoliike ja kehitys. Evaluointi aiheesta valmistuu myös alkuvuodesta.

KPT:n roolin osalta UM:n näkökulmasta tärkeintä on ylläpitää keskustelua KPT:n kanssa kehityspolitiikasta myös EU-kaudella. Tietoon perustuva keskustelu kehitysyhteistyöstä on tarpeen, koska keväällä on tulossa vaalit sekä Suomessa että EU:ssa. Tilaa keskustelulle on tällä hetkellä ja UM:n eduskunnalle antama tulosraportti sai laajalti huomiota mediassa. Myös eduskunnassa käyty täysistuntokeskustelu oli laadukas. Tätä keskustelua on syytä pitää yllä. Vaarana on myös, että maahanmuuttokeskustelu jyrää kehityspoliittista keskustelua alleen. Maahanmuutto tulee olemaan vaalien yksi keskeinen puheenaihe. Tähän tulisi valmistautua myös kehityspoliittisessa keskustelussa.

Valtioneuvoston kanslian osalta todettiin, että vaikuttamiskausi on juuri nyt meneillään ja VNK:ssa on valmistumassa vaikuttamispaperi siitä, miten Agenda2030:n toimeenpanoa tulisi edistää. Euroopan kestävän kehityksen verkoston (*European Sustainable Development Network*) vuosikonferenssi pidetään aina pj-kauden maassa eli vuonna 2019 Suomessa lokakuun lopussa.

4. Suomen kehityspolitiikan tila 2019: päivitystä arvioprosessista ja käynnistyvästä selvityshankkeesta

Suomen kehityspolitiikan tila 2019 – raportin valmistelu kehityspolitiikan hallituskaudet ylittävästä perustasta etenee aikataulussa. Se hyväksytään maaliskuun täysistunnossa kommentointikierrosten jälkeen ja julkaistaan toukokuun alussa. Lisäksi tammikuun 2019 täysistunto toimii lähete keskusteluna raportin viimeistelylle.

Tavoitteena on, että raportti palvelee seuraavan hallituskauden kehityspoliittista selontekoa. Raportissa perustelemme tarpeen kehityspolitiikan ja yhteistyön hallituskaudet ylittävälle perustalle osana kestävän kehityksen toteuttamista. Lähtökohtamme on, että aikamme "pirulliset ongelmat" – kuten eriarvoisuus, ilmastonmuutos ja sen lisäämä haavoittuvuus tai kroonistuneet humanitaariset kriisit vaativat myös Suomelta ratkaisuja, joita on pystyttävä toteuttamaan monialaisesti, johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti yli hallituskausien. Siksi pohdimme erityisesti sitä, miten kehitysyhteistyö- ja kehityspolitiikka vastaavat tähän haasteeseen. Lisäksi tarkastelemme sitä, miten kehityspolitiikkaa tehdään Suomessa jatkuvuuden

ja johdonmukaisuuden näkökulmista – ja miten sitä tulisi uudistaa. Haluamme tuoda esille parhaita toimintatapoja – toisaalta myös kehittämiskohteita, joista annamme päätöksentekijöille konkreettisia suosituksia. Pohdimme myös, millaisia elementtejä hallituskausien yli ulottuvaan malliin tulisi sisällyttää esimerkiksi kehitysrahoituksen määrän ja kohdentamisen osalta. Lisäksi käymme läpi eri vaihtoehtoja nykyistä pitkäjänteisemmän ja tuloksellisemman politiikan perustaksi (esimerkiksi laki, parlamentaarinen sopimus tai pitkän aikavälin visio), jotta Suomi voisi paremmin vastata aikamme ilmiöihin.

Raportin valmistelu on vienyt KPT:n ydinkysymysten ääreen. Mikä on kehitysyhteistyön ja laajemman kehityspolitiikan rooli ja toimijat Suomen kestäväen kehityksen toimeenpanossa? Tämän yhtälön hahmottamiseksi KPT on tilannut selvitystyön, joka auttaa meitä ymmärtämään kehitysyhteistyön ja – politiikan rooleja ja keskinäistä suhdetta ja tuoda esille yhtäläisyyksiä ja eroja tähän liittyvissä näkemyksissä sekä tunnistaa Agenda2030 toimeenpanon kannalta oleellisia selvennystarpeita. Se toteutetaan tausta-survey – kyselyllä ja haastatteluina marras-joulukuun aikana. Selvityksen ja haastattelujen kohderyhminä ovat UM:n sekä Suomen kahdenvälisten yhteistyömaiden edustustojen virkamiehet ja päälliköt sekä virkamiehiä valituista ministeriöistä. KPT:n ministeriöiden asiantuntijajäsenillä on tässä keskeinen rooli. Selvityksen toteuttaa Fiant Consulting Oy.

Raportissa esitellään erilaisia malleja pitkän aikavälin kehityspolitiikalle ja –yhteistyölle. Niitä ovat mm. laki, strategia tai eduskunnan roolin vahvistaminen (parlamentaarinen sopimus. Lisäksi esitellään hallituskaudet ylittävän kehityspolitiikan osat ja perusta, joita ovat mm. pysyvät arvot ja pääperiaatteet, pääpainopistealueet ja läpileikkaavat tavoitteet, ylihallituskautinen rahoituspolku, humanitaarisen avun jatkumo, kehityspolitiikan toteuttajat sekä seuranta ja arviointi. Lisäksi esitellään hallituskausittain vaihtuvan strategian rooli.

Keskustelussa todettiin, että tekstin johdanto oli raikas ja vastasi ajankohtaisiin ilmiöihin, tosin toivottiin, että teksti ei korostaisi liikaa yksilön valintoja ajankohtaisten viheliäisten ongelmien ratkaisussa. Myös kriisit ja kehitys –linkki tulisi näkyä selkeämmin tekstissä. Toivottiin lisää tekstiin ytimekkyyttä, varsinkin jos haluamme osallistua julkiseen keskusteluun. Toivottiin, että tekstissä tuodaan esille ja tehdään selkeästi yksi suositus ja tuodaan esille. Todettiin myös, että työssä on tarkoitus hyödyntää aikataulun puitteissa myös helmikuussa 2019 valmistuvaa VNK:n Polku2030 -TEAS-tutkimusta. UM:n puolelta toivottiin jatkumon painotusta, koska sillä saavutetaan tulokset sekä selkeää linkkiä kestäväen kehityksen tavoitteisiin.

- Tammikuun 2019 täysistunnossa KPT tekee raportin suhteen linjavedot; esimerkiksi siitä, nostetaanko joku esitetyistä vaihtoehtoisista malleista raportin pääsuositukseksi.
- Raportin työryhmä jatkaa raportin kirjoitustyön ohjausta.

5. Tiedoksi

- KPT:n lausunto ja tiedote: Kehityspoliittisen toimikunnan lausunto: *Kehitysyhteistyö tarvitsee hallituskaudet ylittävän rahoitusmallin* on julkaistu SU/RU/EN.
- Päivitystä KPT:n tulevaisuudesta: aikataulukysely ministerille. Marraskuun loppun mennessä juristit selvittävät asetusta. Poliittinen tuki asialle on, nyt pohditaan, miten käytännössä toteutetaan.
- UM:n kehityspolitiikan tulosraportti: tunnelmia raportin julkaisusta ja sen eduskuntakäsittelystä: poikkeuksellisen hyviä puheenvuoroja eduskunnassa. Teemoista esillä ilmasto, johdonmukaisuus, 0,7 ja 0,2. Myös ministeri korosti ylihallituskautista rahoituspolkua. Tuloksia käytiin monipuolisesti läpi. Voidaan olla tyytyväisiä hyvästä keskustelusta. Media ei kuitenkaan riittävästi huomionnut. YLE aamulla seuraavana aamuna ministeri ja Satu Santala + HS lehtijuttu. Kehityspolitiikka otsikkona. (Sirén/KOK): raportti tärkeä, positiivinen jatko vuoden 2016 alkuasetelmaan, joka oli aika synkeä. Seuraavissa hallitusneuvotteluissa huomioidaan. (Sarkkinen/VAS): helposti luettava kokonaisuus, hyvä julkiseen keskusteluun käytettäväksi. Asiantuntijataso työssä ei niin paljon uutta, mutta se ei olekaan päätarkoitus. Instrumenttien tuloksellisuuden erittelyä olisi voinut olla enemmän. Opetussectorille on suunnattu paljon rahoitusta vaikka ei painopiste. Otsikko: laajempi kehityspolitiikka jäi vähemmälle. Eduskuntakeskustelu: ei

ryhmäpuheenvuoroa, iltakäsittely, olisi tullut olla kärjessä agendalla –tämä kritiikki eduskunnan suuntaan. Päiväjärjestyskysymys vaikuttaa julkisuuteen. (Paloniemi/KESK): KPT on rakentanut luottamusta, ei itsestään selvää.

- Sihteeristön muuttoasia: tiloista ei vielä vahvistusta.

6. Muut tapahtumat

- TI 27.11. klo 14-16 *Africa and the Youth* – tilaisuus Soc&kom –KPT-HY, Helsingin yliopiston Porthanian lehtisali.
- TO 31.1.2019 klo 8:15-10:15 Täysistunto; KPT:n linjaukset raporttiin (suositukset)
- TO 7.2.2019 klo Työvaliokunta: *FCA Investments Oy* esittäytyy
- TO 14.3. klo 8:15- 10:15 Täysistunto: arvioreporttitekstin hyväksyminen

7. Muut asiat

Ei muita asioita.

8. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 10.00.